

Datum: 2020-12-23
Vår referens:
Maria B Olofsson

Er beteckning:
S2020/09214

Till:
Socialdepartementet
s.remissvar@regeringskansliet
cc david.brandell@regeringskansliet

Sveriges Museer om promemorian *Covid-19-lag* (S2020/09214)

- Sveriges Museer ställer sig positiva till en tillfällig pandemilag
- Sveriges Museer välkomnar en lag som ökar träffsäkerheten med mer anpassade regleringar, sett utifrån risken för smittspridning, men betonar vikten av tydliga instruktioner vad som ska ses som säkert ur smittskyddssynpunkt vid lagens ikraftträdande
- Sveriges Museer vill betona de långsiktiga konsekvenserna av nedstängning och svårigheterna med återöppnande. Det är viktigt att staten tar ett ekonomiskt ansvar för att museerna kan överleva så länge lag, förordning eller myndighetsbeslut begränsar möjligheten till intäkter.

Riksförbundet Sveriges Museer tar tillvara och driver den svenska museisektorns gemensamma intressen. Vi företräder cirka 230 medlemsinstitutioner från hela landet vilket motsvarar 80 procent av besökarna och samlingarna i museisverige.

Museilagen (2017:563) fastställer museernas roll som samhällsbärande kunskapsinstitutioner och arenor för fri åskådning. Vikten av kultur visas även i grundlagens regeringsform som fastställer att den enskildes personliga, ekonomiska och kulturella välfärd ska vara grundläggande mål för den offentliga verksamheten.

I rapporten *Museerna en trygg plats under pandemin (2020)* vittnar våra medlemmar om ett stort

ansvarstagande under pandemin. Museerna har utifrån sina olika förutsättningar förändrat sin publika verksamhet för att skapa säkra besök utifrån smittskyddssynpunkt. Museerna har också begränsat sitt öppethållande och nu under slutet av 2020 har de flesta museerna stängt.

Museerna har under hela pandemin agerat med lyhördhet gentemot samhällsutvecklingen och de allmänna råd och rekommendationer som givits. Museerna omfattas i stora delar inte av ordningslagen men har trots det tagit ett stort ansvar och förstår vikten av att säkerställa smittsäkra möten. Att förhindra pandemins spridning är och har varit huvudprioriterat. Exempelvis kan nämnas stängningen av centralmuseerna vid de senaste restriktionerna, som en hjälp för allmänheten att minska trängsel i exempelvis kollektivtrafiken och andra allmänna platser. Museerna tar genom sitt agerande ett stort samhällsansvar.

Vi har nu tagit del av promemorian med förslaget på tillfällig pandemilag för perioden 15 mars 2021 till utgången av mars 2022 som remissinstans på förslaget till covid-19-lag.

För museerna är det extra relevant att skälen för lagen (avsnitt 5) vid sidan av att skapa bättre möjligheter att åtgärda smittspridning, också är att:

- möjliggöra träffsäkra åtgärder som inte i onödan hindrar sådan verksamhet som kan genomföras på ett från smittskyddssynpunkt säkert sätt
- så långt som möjligt göra det förutsebart vilka åtgärder som kan bli aktuella med tydliga instruktioner när lagen träder i kraft
- **att staten tar ett ekonomiskt ansvar för att museerna kan överleva så länge lag, förordning eller myndighetsbeslut begränsar möjligheten till intäkter**

Formuleringen "träffsäkra åtgärder" är en viktig signal till museisektorn inför återöppnande. I svaren på en aktuell enkät till museicheferna ser vi också hur man fortsatt, trots stora ekonomiska bekymmer, anpassar sig till ett planeringsläge utefter pandemin. Förutsebara tydliga åtgärder är nödvändiga för framtida planering.

Museerna berörs huvudsakligen i den föreslagna lagens §3 "platser för fritids- eller kulturverksamhet: gym- och sportanläggningar, badhus, bibliotek, museer, djurparker, campingplatser och andra liknande platser"

I avsnittet 9.2 beskrivs dessa platser roll i smittspridningen: "Risk för spridning av covid-19 uppkommer när människor kommer i fysisk kontakt med varandra. Särskilt stora risker uppkommer när många människor samlas under lång tid på en begränsad yta".

Under året har museernas kunskap om att smittsäkra verksamheten utökats och trängsel kunnat undvikas. Förutsättningarna ser dock olika ut. Friluftsmuseer med stora markområden där mycket av verksamheterna sker utomhus och museer med flera och stora lokaler har stora möjligheter att smittsäkra den publika verksamheten. Små museer har haft det svårare. Det som är gemensamt är att samtliga museer, stora som små, har anpassat sin verksamhet utefter smittsäkra möten och ställt in verksamhet där det inte har varit möjligt, till exempel mottagande av skolklasser, skapande barnverksamhet och vernissage. Inget museum har noterat att besökare har smittats med anledning av ett museibesök. Vi har även ställt frågan till Folkhälsomyndigheten om de har fått in någon anmälan avseende museerna men har tyvärr inte

erhållit svar. **Vår bedömning är att museerna överlag har varit och är smittsäkra platser.**

Vi ser positivt på att man i promemorian på flera ställen skriver att begränsningen genom åtgärder ska vara proportionell, även om man i extra svårt läge inte utesluter total nedstängning.

Vi efterlyser dock en tydlighet vad som kommer att beaktas i beslut om begränsningar när det gäller säkerhet ur smittskyddssynpunkt. Exempelvis skulle parametrar som besökare per kvadratmeter, avståndsmarkeringar eller andra förtydliganden underlätta för museerna i avgörandet om man kan hålla öppet eller ej.

I avsnittet 9.2 hänvisar promemorian till *Museilagen* (2017:563) där det framgår att utställningar och annan publik verksamhet vid ett museum ska vara tillgänglig för alla. Då den är en ramlag utgör den dock inte ett hinder för begränsningar utifrån covid-19-lagen. Vi noterar att promemorian tar upp att man vid proportionalitetsbedömningen bör beakta att biblioteken är en samhällsviktig verksamhet, "bland annat genom att de ger var och en möjlighet att använda internet och söka information".

Vi vill betona vikten av att man utifrån proportionalitetsbedömningen även ser till vilka effekter en långvarig nedstängning av kulturen får. En lärdom från året med pandemin är att det är svårt att återöppna. Det tar tid för publiken att hitta tillbaka även när verksamheten smittsäkrats. Vi ser exempel på hur tidigare stabila museiverksamheter idag har en ekonomi som är ytterst bekymmersam. Flera museer med för invånarna angelägen nationell, regional eller lokal position är beroende av entréintäkter, butiker och annan affärsverksamhet. En långvarig nedstängning hotar dessa museers fortsatta existens. De långsiktiga effekterna på museisverige kan vi idag inte överblicka men vi vet att de kommande åren kommer att vara fortsatt kritiska. Sveriges Museer anser att det bör framgå av lagtexten att staten ska pröva frågan om ersättning när verksamheter drabbas ekonomiskt av förbud eller begränsningar med stöd av covid-19-lagen oavsett huvudmannaskap.

Promemorian tar upp grundläggande rättigheter till mötes och demonstrationsfrihet, egendomsskydd, närings- och rörelsefrihet. Vi vill även påminna om att den kulturella välfärden jämföras med den ekonomiska och personliga välfärden i regeringsformen, 1 kap 2 §, "Den offentliga makten ska utövas med respekt för alla människors lika värde och för den enskilda människans frihet och värdighet. Den enskildes personliga, ekonomiska och kulturella välfärd ska vara grundläggande mål för den offentliga verksamheten."

Rätten till kultur och behovet av kultur är grundläggande i en demokrati. Museerna som samhällsviktiga institutioner kan inte nog betonas. Öppna museer bidrar till samhället och dess utveckling genom att främja kunskap, kulturupplevelser och fri åsiktsbildning. Museerna ger skolan och civilsamhället alternativa platser för lärande och medskapande. De bidrar också till samtidsdokumentation, forskning och annan kunskapsuppbyggnad, bland annat genom hög kompetens inom sitt ämnesområde. Öppna museer är motorn i kulturlivet även på andra sätt. Museerna är ofta arbetsgivare till fria kulturutövare och därmed en fast inkomst i liv som musiker, konstnärer med flera. Detsamma gäller exempelvis alla fria utställningsproducenter, snickerier och konservatorsateljéer. Sist men inte minst, hela besöksnäringen är starkt beroende av museernas attraktionskraft och skäl till destinationsval.

Historien har lärt oss att museer kan vara läkande platser under och efter kriser genom att de är en plats för reflektion och möten mellan människor. Så också under den här pandemin.

Remissvaret har beretts tillsammans med Sveriges Museers styrelse vars medlemmar representerar museisveriges centrala, regionala och lokala museer.

Jeanette Gustafsdotter
Generalsekreterare
Riksförbundet Sveriges Museer